

30.6.2023

21484

Dreifing

Reykjanesbær

> Gunnar Kr. Þ Ottósson, skipulagsfulltrúi

Tjarnargötu 12,

230 Reykjanesbæ

Höfundur

HTT

Yfirfarið/Samþykkt

Tílefni

Umsagnir og viðbrögð

Auglýst tillaga að aðalskipulagsbreytingu – stækkun iðnaðarsvæðis I5 og breytingu á deiliskipulagi orkuvinnslu og iðnaðar.

1 Landsnet – umsögn dags. 6. júní 2023 um tillögu að breytingu á Aðalskipulagi Reykjanesbæjar 2020-2035.

„Landsnet hefur farið yfir skipulagsgögnin. Hlutverk Landsnets er með lögum nr. 65/2003 að annast flutning raforku og kerfisstjórnun. Í umsögn Landsnets er fyrst og fremst tekin afstaða til málefna sem snúa að því. Landsnet telur að fyrirhuguð stækkun iðnaðarsvæðis I5 til norðurs og aukin byggingarheimild hafi ekki áhrif á rekstur flutningskerfis fyrirtækisins eða mögulegar styrkingar þess á svæðinu.“

1.1 Viðbrögð

Umsögn Landsnets kallar ekki á breytingar á auglýstri tillögu.

2 Svæðisskipulagsnefnd – umsögn dags. 12. júní 2023 um breytingu á aðalskipulagi og deiliskipulag

Á fundi Svæðisskipulagsnefndar Suðurnesja sem haldinn var fimmtudaginn 8. júní s.l. var meðfylgjandi ósk um umsögn á dagskrá nefndarinnar. Eftirfarandi var fært til bókar; „Svæðisskipulagsnefnd Suðurnesja gerir ekki athugasemd við breytingar á aðalskipulagi né við nýtt deiliskipulag á Reykjanesi“.

2.1 Viðbrögð

Umsögn Svæðisskipulagsnefndar Suðurnesja kallar ekki á breytingar á auglýstum tillögum.

3 Skipulagsnefnd Grindavíkurbæjar – umsögn dags. 5. júní 2023 um breytingu aðalskipulags og deiliskipulag

Hér að neðan eru bókanir skipulagsnefndar Grindavíkurbæjar frá fundi þann 5. júní sl.

9. Breyting á Aðalskipulagi Reykjanesbæjar 2020-2035 - ósk um umsögn - 2305085

Reykjanesbær óskar umsagnar á breytingu á Aðalskipulagi Reykjanesbæjar 2020-2035. Iðnaðarsvæðið I5 á Reykjanesi er stækkað og heimilt byggingarmagn aukið skv. uppdrætti og greinargerð VSÓ ráðgjöf dags 23. janúar 2023. Skipulagsnefnd gerir ekki athugasemd við skipulagstillöguna og vísar afgreiðslu málsins til afgreiðslu bæjarstjórnar.

10. Deiliskipulag orkuvinnslu og iðnaðar á Reykjanesi - ósk um umsögn - 2305087
Reykjanesbær óskar umsagnar um nýtt deiliskipulag á Reykjanesi, unnin af VSÓ ráðgjöf ehf. Deiliskipulagið byggir á gildandi deiliskipulagi og gerir ráð fyrir sömu borteigum,

vegum og mannvirkjagerð og eldra deiliskipulag. Í þágu atvinnuuppbyggingar og þróunar Auðlindagarðsins eru afmarkaðar nýjar lóðir við Lónsbraut til uppbyggingar atvinnustarfsemi sem getur nýtt afgangstrauma frá Reykjanesvirkjun til fjölbreyttrar framleiðslu. Tillagan er auglýst samhliða endurskoðun aðalskipulags. Skipulagsnefnd gerir ekki athugasemd við skipulagstillöguna og vísar afgreiðslu málsins til afgreiðslu bæjarstjórnar.

4 Heilbrigðiseftirlit Suðurnesja – umsögn dags. 9. júní 2023 um tillögu að breytingu á aðalskipulagi og deiliskipulag,.

„Heilbrigðiseftirlit Suðurnesja hefur áður tekið til umsagnar ýmsa þætti sem viðkemur svæðinu í heild varðandi ólíka atriði og starfsemi. Umsagnir hafa verið veittar til m.a. til Skipulagsstofnunar, HS Orku, Reykjanesbæjar og Grindavíkur. Athugasemdir sem lagðar hafa verið fram í fyrri umsögnum gilda fyrir þá einstaka þætti og eru að finna í meðfylgjandi viðhengi.

Heilbrigðiseftirlit Suðurnesja telur nægilega gert grein fyrir þeim þáttum sem embættið tekur sérstaklega til skoðunar og gerir ekki athugasemdir við breytingu á aðalskipulagi og deiliskipulagstillöguna.“

4.1 Viðbrögð

Umsögn Heilbrigðiseftirlits Suðurnesja kallar ekki á breytingu á auglýstum tillögum.

5 Hafrannsóknarstofnun – umsögn dags. 8. júní 2023 um tillögu að breytingu á aðalskipulagi og deiliskipulag.

Hafrannsóknarstofnun gerir ekki athugasemd við breytingu á aðalskipulagi og nýtt deiliskipulag á Reykjanesi skv meðfylgjandi kynningu.

5.1 Viðbrögð

Umsögn Hafrannsóknarstofnunar kallar ekki á breytingu á auglýstum tillögum.

6 Landvernd – umsögn dags. 12. júní 2023 um tillögu að breytingu á aðalskipulagi og deiliskipulag

Hér verða teknar upp athugasemdir úr umsögn Landverndar sem sett er fram í samræmi við kaflaskiptingu greinargerða með aðalskipulagsbreyting og deiliskipulagsbreytingar. Umsögnin er 16 blaðsíður og því ekki endurrituð í heild heldur dregnar fram efnislegar athugasemdir og brugðist við þeim hverri fyrir sig.

„Landvernd hefur kynnt sér efni áformaðra breytinga og bregst hér við í samræmi við efnistöð ásamt hugleiðingum sem eru til þess fallnar að vekja athygli á þáttum sem varða meðal annars framsetningu efnis ásamt óviðeigandi hugtakanotkun svo dæmi sé tekið.

...

Aðalskipulagsbreyting

1. Inngangur

Í inngangi er komið inn á áform sem eru til þess fallinn að auka verulega orkuvinnslu á svæðinu ásamt uppbyggingu á stórtæku fiskeldi á landi. Áformin eru mjög umfangsmikil eða um 40.000 tonna ársframleiðsla Samherja um landeldisstöð nærri Reykjanesvirkjun.

... Þrátt fyrir fyrir að Landvernd geri mikinn greinarmun á landeldi og sjókvíældi vegna síður neikvæðra umhverfisþátta er fylgja landeldi þá er engu að síður mikið umhugsunarefni hversu gríðarlega stór áform hafa verið sett á laggirnar í landeldinu því sannarlega eru slíkar framkvæmdir sem fylgja ekki án neikvæðra umhverfisáhrifa sem og kemur fram m.a. í þeim skipulagsáætlunum sem hér liggja fyrir.

Landvernd er kunnugt að lögum hefur verið breytt að stytta verkferla við leyfisveitingar og skipulagsgerð en vill varpa ljósi á að það gerir umsagnaraðilum erfiðara fyrir að koma sínum sjónarmiðum á framfæri. Í þessum stóru framkvæmdaáformum er verkefnið keyrt áfram með því að leggja fram á sama tíma, aðalskipulagsbreytingu- og deiliskipulag á grunni skipulagslögjafar sbr. 9. gr. laga nr. 111/2021 og lýsingu á umhverfismati. Landvernd vill lýsa andstöðu við að þessari aðferðarfræði til umsagnar sé beitt við svo umfangsmiklar framkvæmdir. Að keyra í gegn deiliskipulag jafnhliða aðalskipulagi þegar um er að ræða áform af þessari stærðargráðu dregur úr tækifærum almenninga til lýðræðislegrar þátttöku við ákvarðanatöku.“

Viðbrögð við ofangreindum athugaemdum

Skipulagsbreytingarnar fela **ekki í sér aukningu orkuvinnslu** frá því sem þegar skilgreint í gildandi skipulagsáætlunum. Markmið breytinga er að ná fram **betri nýtingu** auðlindastrauma jarðhitavirkjunar á svæðinu. Það er m.a. annars gert með áformum um fiskeldi sem nýtir affall Reykjanesvirkjunar sem nú er leitt frá virkjun út í sjó.

Tillögur að aðalskipulagsbreytingu og deiliskipulagsbreytingu voru unnar samhliða umhverfismati fiskeldisframkvæmdarinnar og nýttust skýrslur og greiningar ásamt umsögnum stofnana um framkvæmdaáformin því einnig við mótun skipulagsbreytingana og umhverfismat þeirra. Sömu umsagnaraðilar fengu einnig skipulagstillögurnar til umsagnar.

Fullyrðing um að verið sé að keyra í gegn skipulagsbreytingar og draga úr tækifærum almenninga til að taka afstöðu til þeirra stenst ekki. Skipulagsferlið hefur staðið yfir í tæplega tvö ár. Kynning og samráð um skipulagsbreytingar fór fram á nokkrum stigum vinnslutímans eins og skipulagslög mæla fyrir um. Í september 2021 var kynnt skipulagslýsing þar sem viðfangsefni fyrirhugaðra skipulagsbreytinga var lýst og almenningi og umsagnaraðilum gefin kostur á að koma ábendingum á framfæri í upphafi ferilsins. Í nóvember 2022 fór fram forkynning vinnslutillögu aðalskipulagsbreytingar og hún send til umsagnaraðila. Eftir úrvinnslu umsagna um vinnslutillögur voru breytingartillögurnar loks auglýstar vorið 2023 með 6 vikna athugasemdarfresti. Einnig var haldin opin kynningarfundur um umhverfismat fiskeldisframkvæmdar í Reykjanesbæ snemma árs 2023.

2. Markmið og helstu forsendur

Það vekur athygli að orðalag skipulagsins benda til þess að skipulagið sé sniðið að þegar ákveðnum áformum um svonefndan “Auðlindagarður”. Orðrétt segir: “breytingin styður við markmið Auðlindagarðsins” Hér er forsendum snúið á haus því eðlilegra hefði verið að skrifa að markmiðin styddu við Aðalskipulags Reykjanesbæjar sé það ætlun stjórnarsýslunnar að fylgja stefnu sinni með breytingunni.

Einnig telur Landvernd orðið „garður“ ekki við hæfi þegar horft er til þess viðkvæma náttúruverndarsvæðis sem brjóta á undir iðnaðarsvæðið. Slík heiti á iðnaði sem þessum ætti að taka til endurskoðunar því almenningur gerir ósjálfrátt hugrenningatengsl við náttúrutengd fyrirbrigði sem er alls ekki um að ræða í þessu tilfelli.

Viðbrögð við ofangreindum athugaemdum

Í breytingartillögum er notast við hugtakið „Auðlindagarður“ enda er það heiti atvinnuþróunarvettvangsins kringum Reykjanesvirkjun. Hugtakið jarðhitauðlindagarður

kemur fram í stefnu Svæðisskipulagi Suðurnesja sem tók gildi árið 2013 um þetta svæði sbr: „**Atvinnusvæði D (Reykjanes)** Á Reykjanesi er og verður lögð áhersla á orkuvinnslu og -rannsóknir. Þar verður jarðhitaauðlindagarður, sem miðar að því að auka nýtingu vistvænnar orku og framleiðslu visthæfra afurða s.s. fiskeldi og ylrækt.“

Í Aðalskipulagi Reykjanesbæjar 2020-2035, stefnu um **I5 Orkuvinnslusvæði á Reykjanesi** er fjallað um „Auðlindagarð“ um uppbyggingu atvinnustarfsemi sem getur nýtt afgangstrauma frá Reykjanesvirkjun til fjölbreyttrar framleiðslu. Og vísað til deiliskipulags svæðisins.

Breytingartillagan er ekki í ósamræmi við stefnu sveitarfélagsins sbr. gildandi aðalskipulag Reykjanesbæjar og svæðisskipulag Suðurnesja.

3. Tengsl við aðrar áætlanir

3.1. Svæðisskipulags Suðurnesja 2008-2024

Svæði á náttúruminjaskrá og strandlengjan

Landvernd vill að gefnu tilefni leggja áherslu á og draga fram hversu einstakt svæði um er að ræða sem ætlun er að leggja undir það afmarkaða svæði sem hér liggur fyrir að brjóta undir iðnaðarstarfsemi en í leiðarljósi Svæðisskipulagi Suðurnesja 2008 – 2024 má sjá útlitun á nokkrum þáttum. Það er því langsótt að telja að þessi áætlun samræmist Svæðisskipulagi.

“Á Reykjanesi er víðfemt svæði á náttúruminjaskrá, svæði nr. 106 Reykjanes – Eldvörp – Hafnarberg. Lýsing þess er svohljóðandi: Framhald Reykjanes hryggjarins á landi.

Gígaraðirnar Eldvörp og Stampar, dyngjurnar Skálafell, Háleyjabunga og Sandfellshæð, gjár, sprungur og hrauntjarnir. Hverasvæði, jarðhitagróður, volg sjávartjörn. Fuglabjarg, staður til fuglaskoðunar.”

Í leiðarljósi er komið inn á að helstu náttúruauðlindir Suðurnesja sem eru grunnvatn, jarðhiti, einstakar jarðmyndanir, kaldur hreinn sjór og fiskimið. Auk þess er lagt upp með ábyrga og hagkvæma nýtingu auðlinda á Suðurnesjum til hagsbóta fyrir íbúa svæðisins og komandi kynslóðir.

Landvernd telur fyllstu ástæðu til að vara við stórauðlindum ágangi á auðlindir þessa svæðis í heild sinni og þá sér í lagi er varðar einstakar jarðmyndanir, grunnvatn og jarðhitakerfi sem varða ekki síst þessa áætlanagerð alla. Svo virðist sem að hugtakið náttúruauðlindir hafi ekki aðra merkingu hjá framkvæmdaðilum og sveitarfélagi en nýtingu þeirra tengdri iðnaðarstarfsemi. Ekki sé tekið mið af náttúruvernd.

Viðbrögð

Í tengslum við umhverfismat fiskeldis vann Náttúrufræðistofnun Íslands úttekt á jarðmyndunum á framkvæmdasvæðinu, þ.e. svæði stækkað iðnaðarsvæðis í aðalskipulagi og lóð Eldigarðs í deiliskipulagi. Gígagöð Stampa er utan þess og með hliðsjón af úttekt N.Í. var legu aðkomuvegar hnikað til að hlífa gjallgíg og draga úr neikvæðum áhrifum á jarðmyndanir.

Þau áform sem liggja til grundvallar áætlunum þessum sýna ekki að hér sé um að ræða “skynsamlega nýtingu” sem fram kemur í stefnu, en það er álit Landverndar að “skynsamleg nýting” eigi frekar við um eitthvað sem er hófstíllt, þar sem fyrirbyggja er höfð að leiðarljósi sem er langsótt þegar áætlanir af slíkri stærðargráðu liggja á borðinu með jafn lítilli vitneskju um mögulegar afleiðningar og raun ber vitni. Hér fær náttúran ekki að njóta vafans því ekki er tekið tillit til sérstöðu svæðisins á heimsvísu með tilliti til verndargildis.

Viðbrögð

Markmið skipulagsbreytingana er að ná fram betri nýtingu auðlindastrauma Reykjanesvirkjunar og skapa skilyrði fyrir fjölbreytta framleiðslu á lóðum við Reykjanesvirkjun með markmið um hringrásarhagkerfi að leiðarljósi.

Að gefnu tilefni skal höfða til ábyrgðar stjórnarsýslu sveitarfélagsins um að skipulag sé unnið í sátt við umhverfi, náttúru og samfélag. Eins fram kemur í texta í Aðalskipulagi Reykjanesbæjar 2020 – 2035 er verndargildi þess svæðis sem um ræðir óumdeilt gríðarlega mikið.

...

Hér þarf Landvernd ekki að endurskrifa það sem liggur fyrir í greinargerðinni sjálfri þar sem svo augljóslega er verið að ganga á dýrmætt náttúruverndarsvæði með áformum um gríðarlegt inngríp á kostnað náttúruverndar. Hvernig fyrirliggjandi iðnaðaráform sem eru öll inn á dýrmætu náttúruverndarsvæði eiga að uppfylla markmið í leiðarljósi skipulagsins um ábyrga og skynsamlega nýtingu í sátt við einstakt náttúruverndarsvæði og samfélag er ekki bara langsótt heldur vinna fyrirliggjandi áætlanir með beinum hætti gegn þeirri stefnu sem skipulagið sjálft inniheldur og krefja verður því sveitarfélagið um rökstuðning á þessu hróplega ósamræmi. Slík áætlun sem hér liggur fyrir í heild sinni byggir því á ósamrýmanlegum andstæðum í skipulagsáætlunum og það hlýtur skipulagsstofnun að taka alvarlega, að öðrum kosti ná viðkomandi áætlanir ekki lágmarks trúverðuleika.

Viðbrögð

Í gildandi skipulagsáætlunum - Svæðisskipulagi Suðurnesja 2008-2024 og Aðalskipulagi Reykjanesbæjar 2020-2035 – er fyrir umrætt svæði mörkuð stefna um atvinnuuppbyggingu í tengslum við Reykjanesvirkjunar. Í gildandi aðalskipulagi er skilgreint iðnaðarsvæði fyrir jarðhitavirkjun, fiskeldi og aðra starfsemi - 208,2 ha. Þar er fyrst og fremst gert ráð fyrir starfsemi sem tengist orkuvinnslu og/eða sem stuðlar að betri nýtingu orkunnar. Auk þess er afmarkað iðnaðarsvæði 16 fyrir orkuvinnslu, borholu- og lagnasvæði sem spannar 326,7 ha.

Áformin í aðalskipulagsbreytingu og deiliskipulagi eru ekki í ósamræmi við gildandi stefnu svæðis- og aðalskipulags um atvinnuuppbyggingu á svæðinu. Aðalskipulagsbreytingin felur í sér stækkun iðnaðarsvæðisins um 52 ha undir fiskeldi. Á þessum stað milli Reykjanesvirkjun og strandar eru bestu möguleikar til tengja fiskeldistöð við affall virkjunar og sjótökuholur. Í útfærslu í deiliskipulagi hafa lóðir, vegir og önnur mannvirkjabelti verið eins og kostur er afmörkuð með það fyrir augum að hlífa sérstökum jarðmyndum s.s. gígaröðum og reynt að samþætta markmið um svæðið sem orkuvinnslu og iðnaðarsvæði, náttúruverndarsvæði og ferðamannastaður. Ekki er fallist á að fyrirliggjandi aðalskipulagsbreyting og deiliskipulags orkuvinnslu og iðnaðar á Reykjanesi byggji á „ósamrýmanlegum andstæðum“.

Í svæðisskipulagi Suðurnesja 2008-2024 er kveðið á um aðgerðir vegna náttúruverndar, sbr. ....

Sé litið til þessa kafla með allri þeirri upptalningu sem þar er að finna á einstæðum náttúruvirkjunum og lífríki þá mótast hvergi fyrir í áætlunum fyrir trúverðugum, aðgerðamiðuðum mótvægisáðgerðum til skýringa. Óhugsandi er að beita mótvægisáðgerðum sem eru til þess fallnar að mæta skaðanum og hugmyndafræði um sjálfbæra nýtingu á áformunum er um óafturkræfar aðgerðir að ræða sem gerir framkvæmdina óréttlætianlega.

Viðbrögð

Ekki er fallist á að „hvergi móti fyrir trúverðugum aðgerðamiðuðum mótvægisáðgerðum.“

Í greinargerð aðalskipulagsbreytingar, köflum 4.1.1 og 4.1.2 um gildandi stefnu aðalskipulags um iðnaðarsvæði I5 og I6 og efni breytingartillögu, eru ákvæði um vernd jarðmyndana, náttúruvernd og aðgerðir til að draga úr neikvæðum áhrifum. Í breytingu er bætt við ákvæðum sem snúa m.a. að fráveitukerfum, hreinsun frárennslis áður en það er leitt til sjávar og áfangaskiptingu. Í deiliskipulagstillögu er þessum ákvæðum aðalskipulags fylgt eftir og útfærð nánar.

4. Efni breytingartillögu aðalskipulags

Í þessum kafla kemur grundvallarstefnubreyting fram þar sem verndarskilmálar eru þurrkaðir út á stóru svæði. “Hverfisvernd HV4 er aflétt af óbyggðu svæði sem nemur stækkun iðnaðarsvæðisins, en stefna HV4 er að öðru leyti óbreytt. “

Það vekur upp spurningar um það hvaða þýðingu hverfisvernd hefur þegar hægt er að aflétta verndinni án þess að forsendur svæðisins sem urðu til þess að það var verndað séu breyttar.

Vernd skal virða og sé henni aflétt þarf að vera gerð greinargóð ástæða fyrir því önnur en sú að framkvæmdir einkaaðila krefjist landsvæðisins.

Viðbrögð

Í kafla 4.1 í greinargerð aðalskipulagsbreytingar er gerð grein fyrir forsendum staðarvals fiskeldisins sem kallar á afléttingu hverfisverndar sveitarfélagsins á svæði fiskeldislóðar, sbr:

„Tilgangur stækkunar iðnaðarsvæðisins er að koma fyrir fiskeldi á landi, sem fellur að markmiðum um Auðlindagarð og hringrásarhagkerfi. Fiskeldið getur nýtt ylsjó sem rennur frá Reykjanesvirkjun. Stækkun iðnaðarsvæðis I5 hefur óhjákvæmilega í för með sér rask á eldhrauni, en nauðsynlegt er að staðsetja fiskeldisstarfsemina á þessum stað vegna nálægðar við bæði virkjun og vinnslusvæði jarðsjávar nærri ströndinni. Aðrir kostir í nágrenni auðlindastrauma voru skoðaðir. Þeir hafa ekki umhverfislegan ávinning umfram þann kost sem lagður er til. Jafnframt felst í því ákveðinn ávinningur að hafa ný mannvirki eins nærri og hægt er núverandi mannvirkjasvæði. Allir kostir sem hafa verið til skoðunar munu raska eldhrauni.“

4.1. Stækkun iðnaðarsvæðis I5

Hér í kafla koma fram meginstærðir sem fylgja tillögum að breytingum og vekur athygli hversu gríðarleg stækkun á iðnaðar og byggingarsvæði er að ræða eða stækkun á kostnað óbyggðs svæðis í 260.ha iðnaðarsvæði og þá verður heimilað byggingarmagn á svæði I5 samtals 408.000 m².

Viðbrögð

Aðalskipulagsbreytingin felur í sér stækkun iðnaðarsvæðis I5 um 52 ha. Aukning byggingarmagns er vissulega mikil, en langstærstur hluti þess eru eldislínur með þyrpingum eldiskerja sem reiknast til byggingarmagns þar sem þær verða yfirbyggðar en ekki opnar.

„Spyrja má upp hvort sveitarfélagið hafi íhugað stóraukið álag á vegakerfið á þessu svæði auk aukinnar slysaþættu. Þá væri viðeigandi þegar önnur fyrirtæki á svæðinu eru nefnd til sögunnar í greinargerð varðandi flutninga til og frá svæðinu að nefna hvaða önnur uppbyggingaráform standa fyrir dyrum svo hægt sé að leggja heildrænt mat á aukna flutninga og fl. þar sem áhrif samlegðar annarrar uppbyggingar og starfsemi getur haft mikil áhrif til framtíðar á alla innviði. Að því sögðu liggur hér fyrir í kafla viðurkenning á

brotum á náttúruverndarlögum sem er í sjálfu sér gott að sveitarfélag og viðkomandi fyrirtæki eru meðvitað um.“

Viðbrögð

Í greinargerð aðalskipulagsbreytingar kafla 4.1 er fjallað um flutninga að svæðinu:

Við mótnun aðalskipulagsbreytingar var ákveðið að stækka iðnaðarsvæðið til norðurs í samræmi við aðalvalkost í umhverfismatskýrslu Eldisgarðs, eldisstöðvar á Reykjanesi. Stækkun svæðis til norðurs og nýr aðkomuvegur þaðan norður að Nesvegi er ákjósanlegri því þá fara ekki umfangsmikilir flutningar aðfanga og afurða gegnum vegi og starfsvæði annarra fyrirtækja í Auðlindagarðinum, sjá nánar kafla 5.3 Valkostir.

Í umhverfismatskýrslu Eldisgarðs er gerð grein fyrir áætlaðri umferð og flutningum frá fiskeldisstöðinni. Sveitarfélagið er meðvitað um nauðsyn þess að skoða álag á vegakerfið samhliða uppbyggingu á iðnaðarsvæðinu og umferð ferðamanna um svæðið. Heildrænt mat á samgöngukerfinu er meðal viðfangsefna í endurskoðun svæðisskipulags Suðurnesja.

5. Umhverfismat tillögu að breytingu á Aðalskipulagi

“Umhverfismat tillögu að breytingu aðalskipulagsins tekur mið af nákvæmni og efnistökom aðalskipulags, deiliskipulags og stigskiptri áætlanagerð. Samhliða tillögu að aðalskipulagsbreytingu er unnið að deiliskipulagi fiskeldisins. Til hliðsjónar verður umhverfisskýrsla Aðalskipulags Reykjanesbæjar 2020-2035 og einnig byggt á upplýsingum úr umhverfismati fiskeldisstöðvar.”

Í stuttu máli skýrir þessi samsuða áætlana hversu illa ígrunduð ákvörðun það var að breyta lögum um mat á umhverfisáhrifum með það að markmiði að stytta ferla. Svo augljóslega hefur þrýstingur og hagsmunir framkvæmdaðila orðið ofan á í þessum efnum á kostnað lýðræðislegra vinnubragða og aðkomu almennings. Það er heldur engum vafa undirorpið að þegar öll skipulagsstiggin eru lögð saman í eitt að þá lítur skipulagsvaldið svo á að það sé formsatriði eitt að stimpla viðkomandi skipulag enda búið að ausa fjármagni í allan undirbúning.

Viðbrögð

Við vinnslu tillögu að aðalskipulagsbreytingu og tillögu að deiliskipulagsbreytingu var unnið í samræmi við gildandi skipulagslöggjöf. Að höfðu samráði við Skipulagsstofnun um skipulagslýsingu var farið að tilmælum stofnunarinnar um samþættingu skipulagsgerðar og umhverfismats fiskeldisframkvæmdar. Umhverfismat framkvæmdar og gerð skipulagsbreytinga hefur verið unnin í samráði við sveitarfélagið frá fyrstu stigum og kynnt kjörnum fulltrúum og almenningi.

5.2. Nálgun og áherslur umhverfismats.

Umhverfisþættir og viðmið

Landvernd mótmælir því að sniðganga eigi þennan mikilvæga áhrifaþátt sem **hljóðvist** er og ekki síst í ljósi þess að um vinsælt útivistar og ferðamannasvæði er að ræða. Margvísleg truflun og upplifun vegna neikvæðrar hljóðvistar er því of stór áhrifaþáttur í svo umfangsmiklum áformum að hægt sé að sleppa að leggja mat á.

Viðbrögð

Lagt er mat á áhrif á hljóðvist í umhverfismati deiliskipulagstillögu, sbr. kafla 6.3.5.

5.4. Tengsl við aðrar áætlanir

Við gerð breytingartillögu er horft til stefnu stjórnvalda á landsvísu, svæðisskipulags Suðurnesja og Aðalskipulags auk annarra markmiða. Helstu áætlanir og stefnuskiöl sem höfð eru til hliðsjónar eru eftirtalin:

“Landskipulagsstefna

o Leiðarljós: Að skipulag byggðar og landnotkunar stuðli að sjálfbærri þróun.

o Að skipulag byggðar og landnotkun styðji við samkeppnishæfni landsins alls og einstakra landshluta.”

Með skírskotun til sjálfbærrar þróunar sem er eitt helsta stef í Landskipulagsstefnu þurfa þeir sem að viðkomandi áætlun standa að gera grein fyrir og rökstyðja hvernig viðkomandi framkvæmdir stuðli að varðveislu náttúru- og menningargæða samhliða sjálfbærri nýtingu auðlinda. Það verður að segjast mjög langsótt að tefla fram þessum áformum með áður nefndum formerkjum á því svæði sem um ræðir.

Viðbrögð

Í umhverfismat aðalskipulagsbreytingar kemur fram um áhrif á atvinnulíf að í henni felist aukin tækifæri til atvinnuþróunar á Reykjanesi, sem styður við markmið landskipulags um samkeppnishæfni landshluta.

Á iðnaðarsvæðinu eru nú þegar áberandi mannvirki tengd jarðhitavirkjun og iðnaði. Stækkun iðnaðarsvæðis er í grennd við núverandi iðnað, þ.e. fiskeldisstöð, stöðvarhús Reykjanesvirkjunar og sjótökuholur, en vinsælustu ferðamannastaðirnir svo sem Gunnhver og Reykjanesviti eru allfærri. Ólíklegt er að breytingin skerði aðráttarafi svæðisins og dragi úr ásókn ferðamanna að svæðinu og hafi þar með neikvæð áhrif á ferðamannaíðnaðinn á Reykjanesi.

6. Niðurstöður umhverfismats tillögu að breytingu

6.1.1. Jarðmyndanir

Þessi áhrifaþáttur einn og sér sem sjá má í niðurstöðu umhverfismats ætti að vera til þess fallin að slá þetta verkefni út af borðinu þar sem um óafturkræft niðurbrot á mikilvægu verndarsvæði er að ræða.

Viðbrögð

Ljóst er að óhjákvæmilegt rask verður á hrauni eins og fram kemur í niðurstöðum umhverfismatsins. Með hliðsjón af úttekt Náttúrufræðistofnunar sem vísað er til í umhverfismati aðalskipulagsbreytingar var í deiliskipulagi vegstæði aðkomuvegar fært til að hlífa gjallgíg. Skipulagsskilmálar eru settir fram í deiliskipulagi um að draga sem mest úr beinu raski á hrauni eins og mögulegt er og vanda frágang.

6.1.2 Grunnvatn

Breytingin felur í sér verulega aukna vatnstöku. Fram kemur að óvissa ríkir um áhrif á grunnvatn norðan sjótökusvæðis virkjunar. Mikilvægt er því að fullnaðarrannsóknir á svo mikilvægum áhrifaþáttum verði gerðar áður en frekari ákvarðanir eru teknar um framvindu verkefnisins.

Viðbrögð

Framkvæmdaraðili hefur tekið undir að mikilvægt sé að vakta vatnstökuna í svörum við umsögnum um umhverfismatsskýrslu eldisstöðvar og bent á að með því að byggja eldisstöðina í áföngum sé mögulegt að læra af áhrifum hvers áfanga fyrir sig og grípa þá til ráðstafana til að sporna við oftöku grunnvatns ef með þarf. Framkvæmdaraðili mun hefja vöktun áður en framkvæmdir hefjast til að sýna fram á að grunnvatnshlotið nái umhverfismarkmiði sínu. Vöktunarniðurstöðum verður skilað til Umhverfisstofnunar í samræmi við lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála.

Framkvæmdaraðili mun hafa samráð við Umhverfisstofnun og Orkustofnun um það hvernig vatnsnýtingu verði háttáð, hvort æskilegt sé að leyfisveiting verði áfangaskipt og bundin því að sýnt sé fram á að vatnshlotin nái umhverfismarkmiðum sínum.

Í deiliskipulagi kemur fram að vatnstakan sé háð nýtingarleyfi Orkustofnunar og muni fara fram í samræmi við ákvæði sem orkustofnun setur.

6.1.3. Lífríki

Undrun vekur hvað lífríki fær litla athygli eða umfjöllun. Halda skal því til haga að vistgerðarkort NÍ er alls ekki fullkomið og vistgerðir verða því ekki metnar nema með vettvangsrannsóknnum.

Það að engin mikilvæg fuglasvæði séu til staðar er ennþá verri staðhæfing og svo ekkert fari á milli mála þá er verulega langsótt að leita uppi fuglalíf á vistgerðarkorti NÍ sem er vitnað til í því sambandi. Það er því augljóst að gera verður ríka kröfu um vettvangsferð sérfræðinga í fuglarannsóknnum og því mótmælt hér að reynt sé að leggja blindandi mat á lífríki með þeim hætti sem raun ber vitni. Aðeins vettvangsrannsóknir af óháðu fagfólki getur skorið úr um hvað svæðið hefur að geyma í þessum efnnum.

Viðbrögð

Vistgerðarkort N.Í. er í viðeigandi nákvæmni fyrir aðalskipulag (1:40.000). Mikilvæg fuglasvæði eru birt í vistgerðarvefsjá N.Í. (Vistgerðir og mikilvæg fuglasvæði á Íslandi) og vísað til þess í kaflanum. Auk vistgerðarkorts N.Í var stuðst við loftmyndasjá Loftmynda ehf (map.is) m.a. innrauðar loftmyndir í hárrí upplausn með mikilli greiniehæfni og sýna þær vel hveru rýr gróðurþekja er á svæðinu. Breytingarsvæðið er með mjög einsleita vistgerð, að langstærstum hluta eyðihraunavist, lítt gróðið og mikið sandorpið hraun.

Fuglalíf var rannsaknað með vettvangsferðum í umhverfismati Eldigarðs. RORUM gerði athugun á fuglum og lagði mat á möguleg áhrif framkvæmda á fuglalíf. Farnar voru tvær vettvangsferðir, á varptíma og fartíma fugla að vetri. Á svæðinu eru aðallega fuglar í sjó og fjöru. Að mati RORUM er ekki talið að fyrirhugaðar framkvæmdir muni hafa merkjanleg áhrif á þær tegundir sem þar finnast. Engin mikilvæg fuglasvæði eru innan eða í næsta nágrenni framkvæmdasvæðisins.

6.1.4. Sjór og strandlengja

Þótt hafið sé stórt þá tekur það ekki endalaust við og því er mikilvægt í ljósi versnandi ástands hafsins að ganga um það í stóru sem smáu með það í huga að vistkerfi eru hnignandi. Mikilvægt er því að gæta fyllsta öryggis og ef svo ósennilega vildi til að af Eldisgarði yrði þá er skýlaus krafa um að allar útrásir verði vaktaðar enda eru bæði fóðurleifar svo ekki sé talað um möguleg lyf mjög óæskileg út í lífríkið verði þau ekki fönnguð með fullkomnum hætti. ... Það að vinna eigi með þynningarsvæði í ljósi mögulegra óæskilegra efna eða efnasambanda er til þess fallið að vekja upp spurningar og því ástæða til að vakta þennan þátt sérstaklega.

Viðbrögð

Eins og fram kemur í umhverfismatskaflanum (6.1.4) þá fer fram regluleg vöktun og sýnataka í samræmi við kröfur reglugerða og starfsleyfa.

Niðurstaða umhverfismats eru að áhrif breytingar séu óveruleg á þennan umhverfisþátt. Ekki er gert ráð fyrir skilgreindu þynningarsvæði vegna starfseminnar í aðal- eða deiliskipulagi. Í kaflanum segir: „*Unnið var þynningarlíkan frárennslis í umhverfismati fiskeldisframkvæmdar.*“ Þarna er átt við hvernig lagt var mat á hvernig frárennslíð komi til með að dreifast og þynnast í sjó og möguleg áhrif þess á vatnsgæði viðtaka.

6.3. Samfélag

6.3.1. Atvinnulíf

Þessi áform öll eru enn og aftur til vitnis um áherslu á stóriðnaðarstarfsemi og áframhaldandi verksmiðjubúskap af stærðargráðu þar sem ekki er hægt að tala um hófsemd í nokkru tilliti. Þessi stóriðnaðaráform benda ekki til þess að verið sé að bregðast við ákalli ungs fólks um fjölbreytt og skapandi störf.

...engum blöðum þarf um það að fletta að viðkomandi áform í áætlunum sveitarfélagsins ganga eðli máls gegn þeirri vaxandi atvinnugrein sem ferðaþjónustan er og hefur með einum eða öðrum hætti gefið mikið til samfélagsins á svæðinu.

Ábyrgðaraðilar skipulagsins ættu undanbragðalaust að láta fara fram á hlutlausa skoðanakönnun meðal ferðamanna á þeim áformum sem sett hafa hér verið á dagskrá í áætlunum. Jákvæð upplifun og jákvæð ímynd virðist vanmetin auðlind af valdhöfum á svæðinu rétt eins og náttúran sjálf. Viðkomandi áform munu því hafa að óbreyttu mjög neikvæð áhrif á ferðaþjónustu og ferðamenn á Reykjanesi sé sveitarfélaginu alvara með stefnu sinni.

Viðbrögð

Starfsemi á svæðinu mun þurfa starfsólk með mismunandi menntun og reynslu bæði á framkvæmdatíma og rekstratíma. Stefna aðalskipulags um orkuvinnslusvæði Reykjanes (15) leggur áherslu á fjölbreytta atvinnu- og framleiðslustarfsemi sem nýtir efnis- og orkustrauma sem til verða á svæðinu í samræmi við markmið um hringrásarhagkerfi. Möguleikar á fjölbreyttum og skapandi störfum eru og geta orðið til innan Auðlindagarðs.

Svæðið er bæði orkuvinnslusvæði og mikilvægt ferðamannasvæði með vinsælum áningarstöðum s.s. Gunnuhver og Reykjanesvita. Virkjun jarðhita og nýting á svæðinu er áberandi og hefur ekki dregið úr aðdráttarafli svæðisins sem ániningastaðar ferðamanna. Í deiliskipulagi er lögð áhersla á að vanda til uppbyggingar og frágangs á orkuvinnslusvæðinu sem stuðlar að jákvæðri ímynd og upplifun af svæðinu.

6.3.2. Menningarminjar

Innan framkvæmdasvæðis eru mjög margar sýnilegar menningarminjar eða samtals 21. Fram kemur að miklar líkur séu á að framkvæmdir muni raska öllum þessum fjölda minja sem eru hluti af sögu svæðisins og upplifun íbúa og gesta. Áhrifin eru því vægt til orða tekið neikvæð á minjar innan svæðisins.

Viðbrögð

Samkvæmt fornleifaskráningu eru 19 sýnilegar vörður á svæðinu frá Reykjanesvita til norðurs að Kalmanstjörn, auk tóftar frá 20. öld og sel sem er horfið. Ekki eru allar þessar minjar innan marka breytingarsvæðisins. Áhrif breytingar eru samt neikvæð en staðbundin við vörður á breytingarsvæðinu (lóð fiskeldisstöðvar) sem eru 10 talsins.

6.4.1. Verndarsvæði og útivist

“Helstu ferðamannastaðir í grennd við breytingarsvæðið eru Gunnuhver, Reykjanesviti, Stampar og Valahnúkur, sem eru skilgreindir sem áhugaverðir jarðminjastaðir (e. geosites) innan Reykjanes UNESCO Global Geopark. Breytingarsvæðið er fjarri þessum jarðminjastöðum, að undanskildum Stömpum.” Hér vekur furðu að um leið og helstu ferðamannastaðir í grennd við breytingarsvæðið eru m.a. Gunnuhver og Reykjanesviti þá í hinu orðinu kemur fram í texta að breytingarsvæðið sé fjarri þessum áhugaverðu stöðum nema því aðeins Stampar sem er skilgreint innan framkvæmdasvæðis. Svo það sé áréttað þá getur skilgreint breytingarsvæði t.d. hinn eftirsótti ferðamannastaður Gunnuhver og Reykjanesviti ekki verið bæði í grennd og fjarri breytingarsvæðinu.

Viðbrögð

Orðalagið verður lagfært – í fyrstu setningu er átt við ferðamannstaði í grennd við orkuvinnslusvæðið í heild. Ætti þar að standa orkuvinnslusvæði 15. Breytingarsvæðið sjálft – stækkun þess til norðurs fyrir fiskeldisstöðina – er í grennd við Stampum.

Deiliskipulag orkuvinnslu og iðnaðar á Reykjanesi

1. Inngangur

Landvernd er alsendis ókunnugt um að HS Orka liggi á mikilli afgangsortu til svo umfangsmikilla verkefna og hér um ræðir, frekar að áhyggjur þar hafi verið viðraðar af niðurdragi þar sem jarðhitakerfið sé komið að þolmörkum ágengni. Landvernd er hinsvegar áfram um nýtni orku / afgangstrauma.

En hvað átt er við með frekari nýtningu meginstrauma er ekki skýrt nánar en miðað við þá stefnu sem fellst í deiliskipulaginu verður ekki annað séð en að stefnt sé að umfangsmikilli iðnaðaruppbyggingu á svæðinu nokkuð stefnulaust án þess að þess sé getið með hvaða orku eigi að knýja þann viðbótar iðnað sem byggja á upp á samhliða landeldi með 40.000 tonna framleiðslugetu.

Viðbrögð

Deiliskipulagsbreytingin felur ekki í sér aukningu orkuvinnslu frá því sem þegar er í gildandi skipulagi. Ekki er fjallað sérstaklega um orkusölusamninga í deiliskipulaginu. Í umhverfismatskýrslu Eldisgarð er gerð grein fyrir samningum við HS orku um orkuafhendingu.

Með frekari nýtningu meginstraum er t.d. vísað til þess að nýta affall Reykjanesvirkjunar í aðra starfsemi (fiskeldi) áður en það er leitt út í sjó. Einnig er horft til hringrásarhagkerfis og samlegðar milli fyrirtækja.

2.2. Fyrirliggjandi áætlanir

Svæðisskipulag

Ef sveitarfélagið er ekki tilbúið til að friðlýsa einstök svæði þá geta þau einfaldlega ekki skreytt sig með umhverfis- eða náttúruvernd. Landvernd hvetur viðkomandi sveitarfélög að íhuga alvarlega stöðu sína í þessum efnum vilji þau á annað borð vera hluti af upplýstu samfélagi með umhverfis og náttúruverndarvitund. Grænþvottur er viðurkennt alþjóðlegt vandamál í dag ekki síst meðal stórfyrirtækja í iðnaði. Sveitarfélög ættu því að forðast í lengstu lög að leggjast á sveif með stórfyrirtækjum sem sjá sér hag í að kynda undir upplýsingaóreiðu um umhverfismál og náttúruvernd.

2.2.4. UNESCO Global Geoparks

Að hluta hefur verið gert grein fyrir viðhorfi Landverndar til þessa í texta hér á undan undir Náttúruverndarsvæði. En undir þessum lið er eftirfarandi á að líta

Hér í kafla er réttilega hampað jarðfræðilega gríðarlega mikilvægu svæði á heimsvísu. Viðurkenning af hálfu UNESCO o.s.frv. Þegar svo á hinn veginn er horft til þeirra áætlana sem sveitarfélagið hefur sett á laggirnar gegn viðkomandi jarðminjum þá verður hver að svara fyrir sig hversu djúpt vitund og virðing stjórnenda sveitarfélagsins ristir í ljósi áforma um niðurbrot á landi innan þessa sama Jarðvangs.

Viðbrögð

Athugasemdirnar varða stefnumörkun á svæðisskipulagsstiginu. Kalla ekki á lagfæringar deiliskipulagstillögu.

2.2.5. Verndaráætlanir

Náttúruvinnjaskrá og náttúruverndaráætlun

Eins og fram hefur komið er deiliskipulagssvæðið / framkvæmdasvæðið allt á Náttúruvinnjaskrá.

Hér verður látið hjá líða að telja allt upp sem áður hefur komið hér fram áður m.a. í ath. Við greinargerð á tillögum við breytingu á Aðalskipulagi.

Sérstök vernd. Skv. 61.gr. náttúruverndarlaga nr. 60/2013

Landvernd mótmælir því hvernig framkvæmdaðilar og sveitarfélag vinni gegn náttúruverndarlögum án afleiðinga. Það sé einfaldlega nóg fyrir þau í krafti stjórnáráðs að uppfylla það skilyrði eitt að tiltaka að það séu til staðar náttúruverndarlög í þessu landi nr.60 frá 2013. En það að viðkomandi sveitarfélög eða fyrirtæki reyni að réttlæta eða útskýra hvaða brýnu hagsmunir séu til staðar sem réttlæti meðvitað lögbrot, því finnst einfaldlega hvergi staður í greinargerðum.

Viðbrögð

Vísað er til umhverfismatsskýrslunar Eldisgarður, eldisstöð á Reykjanesi, kafla 17 Samantekt umhverfisáhrifa. Þar er svohljóðandi rökstuðningur framkvæmdaraðila: „Við útfærslu framkvæmdarinnar verður dregið úr beinu raski á eldhrauni og jarðminjum eins og mögulegt er og gætt að frágangi. Að mati Samherja fiskeldis er rask á eldhrauni, til að byggja upp Eldisgarð í Auðlindagarðinum og nýta þar með þá auðlind sem er til staðar á svæðinu, ylsjó sem rennur frá Reykjanesvirkjun, óhjákvæmilegt vegna umfangs hraunsins á svæðinu. Lagðar hafa verið til mótvægisáðgerðir til að draga eins og kostur er úr raski og hlífa jarðmyndunum á nærsvæði sem þykja sérstæðar.“

3.7.5 Lagnir utan mannvirkjabelta

Við deiliskipulagsgerð er venjubundið að nýjar lagnaleiðir séu dregnar fram á uppdrætti og þessi deiliskipulagstillaga getur ekki verið undanþegin þeim sjálfsögðu lágmarks upplýsingum sem eiga að koma fram á uppdráttum.

Viðbrögð

Hér er vísað til raflagna, neysluvatnslagna og hitaveitulagna sem liggja í vegstæðum eða meðfram aðkomum að lóðum. Ekki er gerð krafa í skipulagsreglugerð um að merka á deiliskipulag allar slíkar lagnir því slíkt myndi draga úr skýrleika og kalla á deiliskipulagsbreytingar vegna minniháttar lagnaframkvæmda. Almenn er þær ekki sýndar á deiliskipulagsuppdráttum sambærilegra svæða.

Mannvirkjabeltin í deiliskipulaginu skilgreina allar meginleiðir veitulagna og viðhaldsvega meðfram þeim.

3.8. Lóðir og byggingarreitir

Hér vakna spurningar þar sem óskýrar áætlanir liggja fyrir um aðra iðnaðaruppbyggingu í deiliskipulagi þ.e. aðra en áætlað fiskeldi á nærsvæði Reykjanesvirkjunar. Eins og áður vill Landvernd að það verði gerð heildstætt umhverfismat á svæðinu sem miðar m.a. að orkuþörf og þörf á afnotum að grunnvatni með tilliti til þeirrar iðnaðarstarfsemi sem að deiliskipulagið innifelur í sér með skipulögðum lóðum þar sem ekki er tilgreind hvers eðlis starfsemi verður önnur innan deiliskipulagðra reita.

Viðbrögð

Í deiliskipulaginu er eru afmarkaðar lóðir fyrir starfsemi sem samræmist stefnu aðalskipulags um landnotkun á iðnaðarsvæði I5 orkuvinnslusvæði á Reykjanesi, sbr. „Fyrst og fremst er gert ráð fyrir starfsemi sem tengist orkuvinnslu og/eða sem stuðlar að betri nýtingu orkunnar svo sem matvælaframleiðslu, líftæknifyrirtæki, framleiðslufyrirtæki

og önnur starfsemi sem nýtir efnis- og orkustrauma sem kunna að verða til við framleiðslu á svæðinu.“

Ekki er raunhæft að ákvarða fyrirfram hvaða starfsemi kemur á hverja lóð. Orkuþörf og grunnvatnsnotkun eintakra lóðarhafa er viðfangsefni í leyfisumsóknum og afgreiðslu þeirra.

3.10. Samgöngur

Í lýsingu á aðkomuleiðum og hvernig hugað er að umferðarstýringu og með tilliti til annarrar umferðar er nánast ógjörningur að átta sig á þeim uppdráttum sem liggja til gundvallar samgönguinnviðum á svæðinu. Þegar farið er yfir lýsingu og reynt að bera saman við uppdrátt þá verður að segjast eins og er að slík framsetning í tillögu að deiliskipulagi getur ekki staðist skoðun, svo óskýrir eru uppdrættir m.a. hvað varðar áætlaðar samgönguleiðir til og frá svæði m.a. fiskeldisstöðinni og hefði því verið gott að sjá afstöðumyndir af samgönguæðum og þá einnig með skýrri myndrænni tengingu yfir stærra svæði.

Viðbrögð

Á deiliskipulagsuppdrætti eru merktir inn vegir með hefðbundnum hætti og þeir flokkaðir, sbr. stofnvegirnir (þjóðvegirnir) merktir hvítum lit og svo þjónustuvegir inn á lóðir merktir brúnum lit. Innra skipulag innan einstakra lóða er útfært á aðaluppdráttum í byggingarleyfum.

3.12. Sjóvarnargarður

Fram kemur í þessum kafla að lengd varnargarðs og lega sé leiðbeinandi en ekki bindandi. Hér getur ekki komið til álita að þeir sem standa að þessari áætlanagerð verði undanskildir því að teikna upp og staðsetja tilgreindan sjóvarnargarð. Ekki sést sjóvarnargarður á uppdrætti samkvæmt rauðri brotalínu til hliðar við uppdrátt sem á að tákna sjóvarnargarð og fl. er erfitt að greina á uppdrætti.

Viðbrögð

Á deiliskipulaginu er fjallað um sjóvarnargarð í kafla 3.12. Þar kemur fram viðmiðunarhæð hans +7,5 til +8.0 metrar í landhæðarkerfinu. Hönnun hans skal útfærð í leyfisumsókn og aðaluppdráttum. Þess vegna nægir að merkja sjóvarnargarð inn á deiliskipulagsuppdrátt til leiðbeiningar.

Fjallað er um sjóvarnargarð í umhverfismatsskýrslu Eldisgarðs og þar segir m.a.: Meðalhæð Norðurlóðar er um 8 metrar og því þarf varnargarður að vera um 1.5 m að hæð ef tekið er tillit til hækkun sjávar og jarðsigs. Efnisþörf varnargarðsins og svæðis umhverfis hans er áætlaðu um 15.000 m³ og er gert ráð fyrir að gróft efni sem fæst við uppgröft á svæðinu verði nýttur í varnargarðinn.

3.13.2. Náttúruvernd

Hér þarf Landvernd ekki að árétta endurtekið efni sem fram kemur, nema í niðurlagi í þessum kafla er lagt út frá því að gefið verði svigrúm til að sækja sérstaklega um að fá að raska enn frekar því svæði vegna efnistöku sem afnumið var Hverfisvernd. “Ef þörf er á að raska hverfisvernduðu svæði skal í umsókn um leyfi fylgja rökstuðningur um nauðsyn þess” í þessum efnum virðist farið fram á málamynda rökstuðning fyrir að ganga enn frekar á svæðið en áætlað er. Það þykir á hinn veginn ekki hæfa þessu skipulagi að rökstyðja brot á náttúruverndarlögum sem þó er sýnt sé að ætlun sé að fremja án skýringa og rökstuðnings.

Viðbrögð

Sjá svör að ofan um aðalskipulag.

4. Eldisgarður – sértækir skilmálar – grænþvottur

Landvernd gerir alvarlegar athugasemdir við yfirheiti þessa verkefnis sem er til þess eins fallið að valda hugtakabrenslun hjá almenningi. Það hefur aldrei verið brýnna en nú að vinna bug á slíkum grænþvottaheitum. Nauðsyn er til að koma böndum á þessa upplýsingaóreiðu alla ef að Skipulagsstofnun gæfi út leiðbeiningarit fyrir þá sem eru að vinna að áætlanagerð um hvað einstök hugtök tákna í raun sbr. sjálfbærni og hvað sé við hæfi að kalla grænt og eða vistvænt– eitthvað um hringrásarhagkerfið líka. Fyrst og síðast að gerð sé krafa á um að gróf iðnaðarstarfsemi sé nefnd þeim nöfnum sem viðkomandi starfsemi á sannarlega að bera með réttu.

Viðbrögð

Heiti deiliskipulagsins er Deiliskipulag orkuvinnslu og iðnaðar á Reykjanesi í Reykjanesbæ.“ Það er deiliskipulag fyrir svæðið sem að stærstum hluta er svæðið tekur skilgreint iðnaðarsvæði I5 - Orkuvinnslusvæði á Reykjanesi. Skýr samsvörun er því milli heita landnotkunarsvæðisins og deiliskipulags.

Fyrirhuguð fiskeldisframkvæmd á hlaut heitið Eldisgarður í umhverfismatskýrslu. Til einföldunar vísar deiliskipulagið í það heiti í skilmálaköflum sem varða fiskeldislóðina.

4.2 Byggingar fiskeldisstöðvar

Innan lóðar er gert ráð fyrir byggingum og búnaði fiskeldisstöðvar. Einnig er gert ráð fyrir þjónustubyggingum og öðrum byggingum tengdum starfsemi. Heimilað byggingarmagn á lóð er allt að 250.000 m². Fiskeldið fer fram í þrepum frá seiðastöð í áframeldi og til slátrunar og fiskvinnslu. Undir liðnum Stöðvarhús kemur fram að það megi byggja gróðurhús til endurnýtingar á vatni og einnig veitingastað. Áhugavert ef sýnt hefði verið á uppdrætti hvar þá væri gert ráð fyrir þess háttar viðbót við starfseminna, það hefði eðli máls verið trúverðugra.

En hvað varðar skýringarmynd 4 – 3 þá verður Landvernd að gera alvarlegar athugasemdir við hvernig staðið er að myndvinnslugerð þessari – þar sem allt er látið renna í eitt þannig að ásýndaráhrifin sýnist hverfandi. Myndin er auk þess dökk eins og umhverfið og byggingar. En megingalli skýringarmyndar er að hún nær varla annað að sýna en staðsetningu byggingarreits. Mikilvægt er að viðkomandi verði gert að skila inn bæði ásættanlegum uppdráttum eins og ætlast er til við deiliskipulag og þrívíddarmyndum frá nokkrum sjónarhornum af byggingum öllum verði unnar. Mikilvægt er að fiskeldismannvirkið allt verði sýnt í þrívídd frá öllum hliðum í réttari hæð og raunstærð og við góða birtu. Sömuleiðis er mjög mikilvægt að sýna alla aðkomuvegi bæði þjóðveg og þjónustuvegi og vegi og bílastæði sem ætlað er að mæta almennri umferð. Myndir og uppdrættir þurfa einnig að sýna almennt yfir mun stærra svæði með vegtengingum ásamt öllum lagnaleiðum. Uppdrætti og myndskýringar þarf því að vinna alveg upp á nýtt frá grunni og leggja fram að nýju svo öllum séu áhrifin skiljanleg.

Viðbrögð

Skýringarmynd 4-3 „sýnir mögulega ásýnd fiskeldislóðar“ eins og segir í myndtexta. Skýringarmyndin er aðeins til skýrignar en ekki bindandi um útfærslu bygginga. Ásýndarmyndin er tekin úr umhverfismatskýrslu Eldisgarðs og er þar að finna fleiri ásýndarmyndir frá fleiri sjónarhornum í kafla um áhrif á landslag og ásýnd.

Vatnsöflun í tengslum við fiskeldi

Ferskvatn verður leitt inn á lóðina með veitukerfi HS-Orku. Hér áður í umsögn hefur verið komið inn á mikilvægi þess að nánari rannsóknir fari fram á grunnvatnsstöðu með tilliti til allra iðnaðaráforma innan skipulagssvæðisins.

Viðbrögð

Sjá fyrri svör um vöktun vatntöku.

6.3 Niðurstöður mats á umhverfisáhrifum

Hér skal áréttá áður fram komna bryningu að ekki verði gengið frekar á jarðhitakerfið enda segir orðrétt í niðurstöðu mats á umhverfisáhrifum “áhrif nýs deiliskipulags metin óviss á jarðhitakerfið”.

Að öðru leyti hefur Landvernd komið á framfæri öllum megináherslum vegna mats á umhverfisáhrifum í athugasemdum hér að ofan bæði í ath við tillögu að ASK og deiliskipulagi.

6.3.13 Samantekt umhverfisáhrifa deiliskipulags

Landvernd lýsir miklum vonbrigðum með samantekt umhverfisáhrifa deiliskipulags.

Má þar nefna að jarðmyndanir skuli ekki í ljósi verndargildis fá vægiseinkun- mjög neikvæð áhrif – sömuleiðis er litið fram hjá veigamiklum nokkuð augljósum neikvæðum áhrifaþáttum er hljóta að blasa við er varðar landnotkun og útivist. Það er því vægt sagt sérstakt að sjá en þá væntanlega gert í nauðvörn til að reyna að vega upp öll þau neikvæðu áhrif sem sannarlega eru þó til staðar að Samfélag fær einkunina mjög jákvæð. Í samanburði þess við jarðmyndanir þá er ekki hægt annað en að komast að annarri niðurstöðu en það sé meðvitað verið að draga taum þeirra sem áformin hafa sett á svið. Í tilfelli samfélag hefði því til samræmis við smættun jarðmyndana hefði samfélag mátt fá einvörðungu jákvætt í stað mjög jákvætt.

7 Umhverfisstofnun – umsögn dags. 22. júní 2023 um tillögu að breytingu á aðalskipulagi og deiliskipulag

Vísað er til erindis Reykjanesbæjar dags. 23. maí sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um fyrirhugaða stækkun iðnaðarsvæðis við Reykjanesvirkjun fyrir ýmsa starfsemi sem nýtast mun til frekari orkuvinnslu og/eða starfsemi sem stuðlar að betri nýtingu þeirra auðlindastrauma sem verður til við háhitavirkjunina í Reykjanesi. Á svæðinu eru nú ýmsar byggingar og starfsemi tengd Auðlindagarði Reykjanesvirkjunar en svæðið stækkar um 51,8 ha til viðbótar við núverandi iðnaðarsvæði. Þá ber helst að nefna að á deiluskipulaginu er gert ráð fyrir Eldisgarði, landeldi Samherja og verður leyfilegt byggingarmagn á lóð eldisins 250.000 m² og sú lóð er ein og sér 37,2 ha.

Mat á umhverfisáhrifum fyrirhugaðra deiluskipulagsbreytinga tekur til þónokkra matsþátta. Matsþættirnir sem skoðaðir voru í umhverfismati skipulagsbreytinganna eru: náttúruauðlindir, jarðhitageymir, grunnvatn, náttúrufar-gróður og fuglalíf, menningarmínjar, loftgæði og hljóðvist, landslag og ásýnd, landnotkun og útivist, verndarsvæði-náttúruminjasrá, vantsvernd og hverfisvernd, vatnsgæði viðtaka og lífríki fjöru, jarðmyndanir, náttúruvá, samfélag. Fyrir alla valkostina eru áhrif af nýja deiluskipulaginu ýmist metin óverulega neikvæð eða neikvæð, fyrir utan áhrif á jarðhitageyminn þar sem áhrifin eru óþekkt og á samfélag þar sem áhrifin eru metin mjög jákvæð. Fyrirhuguð breyting á deiluskipulagi getur því ekki talist vera jákvæð frá sjónarmiði umhverfisáhrifa á umrætt svæði.

Viðbrögð

Þar sem stækkun iðnaðarsvæðis tekur að mestu til svæðis sem nú er óbyggt eru áhrif á umhverfisþættina óhjákvæmilega ýmist neikvæð eða óverulega neikvæð samanborið við

óbreytt ástand svæðisins. Í deiliskipulaginu er tekið mið af niðurstöðum umhverfismatsins og miða skipulagsskilmálar um einstaka framkvæmdaþætti að því að draga úr neikvæðum áhrifum eins og kostur er. Má þar nefna skilmála um aðlögun aðkomuvegar að landslagi og jarðminjum, litaval bygginga, hreinsun fráveitu, endurnýtingu ferskvatns, landmótun og frágang lóða með tilliti til landslags.

Sérákvæði deiliskipulags vegna Eldisgarðs

Umhverfisstofnun bendir á að álit Skipulagsstofnunar vegna mats á umhverfisáhrifum Eldisgarðisins liggur ekki fyrir og skal taka mið af því við gerð sértækra skilmála fyrir Eldisgarðinn.

Viðbrögð

Sértækir skilmálar deiliskipulagsins um Eldisgarð eru byggðir á upplýsingum úr umhverfismatsskýrslu Eldisgarðisins. Setji Skipulagsstofnun fram sértæk skilyrði um einstaka framkvæmdaþætti verður skoðað hvernig þau falla að deiliskipulagsskilmálum og hvort hægt verði að mæta þeim við framkvæmdahönnun og í leyfisumsóknum. Ef ekki verður gerð deiliskipulagsbreyting til að bregðast við skilyrðum úr áliði Skipulagsstofnunar.

Jafnframt áréttar stofnunin, líkt og kom fram í umsögn hennar við umhverfismatsskýrslu fyrirhugaðs landeldis, að þar voru gefnir upp tveir valkostir í staðsetningu eldisstöðvarinnar. Í fyrirhuguðum deiliskipulagsbreytingum er landeldið hinsvegar einungis skipulagt miðað við staðsetningu á svokallaðri norðurlóð. Bendir stofnunin á að ef mat á umhverfisáhrifum fyrirhugaðra framkvæmdar bendi til þess að minni áhrifa muni gæta frá henni á suðurlóð ætti að skoða að hafa þann valkost einnig í deiliskipulagsbreytingu þessari.

Viðbrögð

Í köflum 4.1 *Stækkun iðnaðarsvæðis I5* og 5.3. *Valkostir* í tillögu að breytingu aðalskipulags er rökstutt hvers vegna ákveðið var að setja fram valkost um stækkun í norður (sk. Norðurlóð) samanborið við óbreytta stefnu aðalskipulags, en sleppa suðurlóð sem valkosti, eins og hafði verið til skoðunar í vinnslutillögu.

Deiliskipulagsbreytingin er í samræmi við tillögu að aðalskipulagsbreytingu og útfærir því lóð fyrir Eldisgarð á norðursvæðinu. Þar sem aðalskipulagsbreyting tekur ekki til suðurlóðar er ekki grundvöllur til að útfæra það sem fiskeldislóð í deiliskipulagi.

Jafnframt skal tekið fram að öll ákvæði varðandi hreinsun fráveitu sem sett eru fram í skipulagi munu koma fram í starfsleyfum sem stofnunin gefur út, því útgáfa starfsleyfa fer alltaf eftir gildandi skipulagi.

Viðbrögð

Skilmálar deiliskipulags um frárennsli frá Eldisgarði (kafli 4.2.2) eru settir með hliðsjón af framkvæmdalýsingu úr umhverfismati framkvæmdar.

Innan lóðar Eldisgarðs eru skipulagðar vatnstökuholur fyrir jarðsjó sem nýta á í landeldinu. Í umsögn Umhverfisstofnunar vegna mats á umhverfisáhrifum Eldisgarðs segir eftirfarandi.

„Mótvægisáðgerðirnar sem lagðar eru fram snúa einungis að því að fjölga borholum sem ekki er víst að muni gera mikið gagn, en dreifir líklega bara álagi í stað þess að minnka það. Áður en framkvæmdir hefjast þarf að sýna fram á að vatnshlotið nái umhverfismarkmiðum sínum. Ef farið er í framkvæmdir ætti að sýna fram á að þær hafi ekki neikvæð áhrif á vatnshlotið við hvern áfanga. Ef umhverfismarkmið vatnshlotsins nást ekki við áfanga 1 eru forsendur fyrir áfanga 2 og 3 brostnar.“

Því leggur stofnunin áherslu á að ítarlegar rannsóknir fari fram á vatnshlotunum sem nýta á, áður en framkvæmdir hefjast m.a. til að meta niðurdrátt vegna sjótökuholna og áhrif þess á grunnvatnsborð í vatnshlotum við Sýrfelli. Nánari athugasemdir vegna fyrirhugaðra vatnstöku má finna í umsögnum stofnunarinnar. Skipulagið gerir ráð fyrir að uppbygging eldisgarðsins verði í áföngum, en líkt og bent er á hér að ofan þá veltur fýsileiki áfanga 2 og 3 á því hver áhrif verða af sjó og vatnstöku úr vantshlotum svæðisins.

Viðbrögð

Framkvæmdaraðili hefur í viðbrögðum við umsögnum um umhverfismatskýrslu tekið undir það að mikilvægt sé að vakta vatnstökuna og að með því að byggja eldisstöðina í áföngum sé mögulegt að læra af áhrifum hvers áfanga fyrir sig og grípa þá til ráðstafana til að sporna við oftöku grunnvatns ef með þarf. Framkvæmdaraðili mun hefja vöktun áður en framkvæmdir hefjast til að sýna fram á að grunnvatnshlotið nái umhverfismarkmiði sínu. Vöktunarniðurstöðum verður skilað til Umhverfisstofnunar í samræmi við lög nr. 36/2011 um stjórn vatnamála.

Framkvæmdaraðili mun hafa samráð við Umhverfisstofnun og Orkustofnun um það hvernig vatnsnýtingu verði háttáð, hvort æskilegt sé að leyfisveiting verði áfangaskipt og bundin því að sýnt sé fram á að vatnshlotin nái umhverfismarkmiðum sínum.

Með hliðsjón af ofangreindu er í deiliskipulaginu gert ráð fyrir áfangskiptri uppbyggingu Eldisgarðs. Vatnstaka er háð nýtingarleyfi Orkustofnunar og mun fara fram í samræmi við þau ákvæði sem Orkustofnun setur, sbr. kafla 4.2.1 í deiliskipulaginu.

Jarðmyndanir

Gígaröðin Stampar er í mikilli nálægð við fyrirhugaða eldisuppbyggingu á norðurlóð eins og henni er lýst í tillögu að breyttu aðalskipulagi svæðisins og eru áhrif af uppbyggingu á svæðinu og afnámi hverfisverndar HV4 Reykjanes til þess fallin að rýra verndargildi nærliggjandi hrauns og gígaraðarinnar, þótt að gígaröðin sjálf komi ekki til með raskast. Við alla skipulagningu á vegum að fyrirhuguðu iðnaðarsvæði skal tryggja eins og kostur er að raska sem minnst nærumhverfi gíganna og velja vegstæði sem ætla megi að rýri verndargildi jarðmyndanna sem minnst.

Viðbrögð

Í deiliskipulaginu eru skilmálar settir um tilhögun framkvæmda, lóðafrágang og vegagerð þar sem áhersla er á að draga eins og kostur er úr raski jarðminja og verndarsvæða, sbr:

Í kafla 3.8.2 um frágang lóða: „Á svæðum innan lóða þar sem ekki er gert ráð fyrir mannvirkjagerð eða beinni nýtingu, skal eftir því sem kostur er viðhalda óröskuðu landi og náttúrulegri gróðurframvindu.“ ...

„Lóðarhafar skulu vanda frágang lóðarmarka, bæði að ósnortnu landi og á milli lóða. Grjót og jarðefni, sem losnar vegna grafrar á lóðum skal nýtt eins og kostur er við landmótun innan lóðar, s.s. uppbyggingu jarðvegsmana innan skipulagssvæðisins. Lóðarhafa er ekki heimilt að ryðja eða moka jarðvegi út fyrir lóðamörk að öðru leyti.“

Í kafla 3.13.2 Náttúruvernd segir m.a: „Forðast skal að raska hverfisvernduðum svæðum s.s. með efnistöku, veglagningu eða byggingum. Ef þörf er á að raska hverfisvernduðu svæði skal í umsókn um leyfi fylgja rökstuðningur um nauðsyn þess.“

Í kafla 4.1 Lóð fiskeldis eru svohljóðandi skilmálar um aðkomuveg frá Nesvegi: „Við nánari hönnun aðkomuvegar skal þess gætt að vegur falli vel að landslagi og raski sérstæðum jarðmyndunum sem minnst.“

Niðurstaða

Fyrirhugaðar breytingar á aðal- og deiliskipulagi iðnaðarsvæðisins I5 og uppbygging

Eldisgarðs og annarar starfsemi á svæðinu kemur til með nýta betur þá auðlindastrauma sem koma frá virkjunarsvæði HS Orku við Reykjanesvirkjun.

Áhrif fyrirhugaðra breytinga á ýmsa umhverfispætti eru hinsvegar töluvert neikvæð og verður að hafa það til hliðsjónar þegar lokaskipulag lítur dagsins ljós og við alla uppbyggingu iðnaðar á svæðinu. Þá sérstaklega m.t.t. nýtingu vatns og jarðsjávar, áhrifum á ásjón og jarðmyndanir sem njóta verndar skv. 61. gr. laga nr. 60/2013.

Umhverfistofnun bendir líka á að stofnunin skilaði ítarlegri umsögn við umhverfismatsskýrslu eldistöðvarinnar á Reykjanesi og umsögn við vinnslutillögu að aðalskipulagsbreytingum Reykjanesbæjar 2020-2035 og þar koma fram ábendingar m.a. vegna nýtingu vatns, fráveitu og verndun jarðmyndanna og staðsetningu eldisins sem ætti að skoða og eftir atvikum taka tillit til við lokafrágang fyrirhugaðra skipulagsbreytinga.

Auk þess bendir Umhverfisstofnun á engin umfjöllun er um áhrifaþáttin loftslag í mati á umhverfisáhrifum skipulagsbreytinganna sem hér voru til umfjöllunar líkt og á að gera samkvæmt lögum nr. 111/2021 um umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Viðbrögð

Við vinnslu aðalskipulagsbreytingar og deiliskipulags var stuðst við umhverfismatsskýrslu eldisstöðvar, umsagnir við hana og viðbrögð framkvæmdaraðila við þeim. Niðurstöður um umhverfisáhrif á umhverfispætti voru til hliðsjónar við mótun skipulagsskilmála og leitast við að draga úr neikvæðum áhrifum, eins og fram kemur að ofan í umfjöllun um vatnstöku og jarðmyndanir.

Loftslag

Í umhverfismati aðalskipulagsbreytingar er fjallað um áhrif á umhverfisþáttinn loftslag, nánar tiltekið loftgæði með tilkomu fiskeldis á svæðinu sem aðalskipulagsbreytingin tekur til. Lyktarmengun af fiskeldi á landi eru talin ólíkleg.

Í umhverfismati deiliskipulagsins er einnig fjallað áhrif á loftgæði og þar fjallað um jarðhitavinnsluna. Áhrif jarðhitavinnslu eru neikvæð en deiliskipulagsbreytingin eykur ekki neikvæð áhrif miðað við gildandi deiliskipulag.